

Želeli bi le, da to vprašanje temeljito prouči na podlagi natančnih statističnih podatkov in določi potrebno število slov. šol. Pri tem delu pa pride tudi do spoznanja, da trebamo štajerski Slovenci nujno državne obrtne šole in da je že čas, da dobimo Slovenci trgovsko in poljedelsko srednjo šolo.

Ko bi na enak način Slovenci ostalih dežel določili svoje šolske potrebe, bi se zadeva slovenskih srednjih šol v državnem zboru skupno rešila.

Slovenci pa bi s tem pokazali, da stavijo svoje kulturne potrebe nad strankarske interese, pokazali, da se smatrajo za narod poslanci, ki zastopajo ves slovenski narod in ne le posameznih volilnih okrajev.

Toda to poslednje je pretežavno, ker so klerikalni poslanci največji separatisti in najrajši podirajo to, kar grade drugi z naporom in uspehom. Pokazal je to tudi dr. Korošec, ki je izstopil iz „Narodnega sveta“ in ki je v družbi z dr. Šusteršičem največ kriv, da niso vsi slovenski poslanci v državnem zboru združeni v enem klubu. Zaradi posameznikov trpi skupnost, in zato je težko govoriti o ugodni rešitvi štajerskega slovenskega srednješolskega vprašanja.

Duh časa.

III.

Znano je, da je ogromna večina učiteljstva napredna. Zato nas klerikalizem pri ljudstvu črni in nam jemlje dobro ime. Ker se je pa upalo učiteljstvo že večkrat obsojati taktiko bojevanja obeh strank, smo se zamerili obema. Ker se pa zavedamo važnosti svojega stanu, ker smo učitelji po svoji izborni organizaciji, po lastnem delu in po uspehih organizacije ter po službenem delovanju na šolskem polju važen faktor in ker si prisvajamo zaradi svojega poklica ime narodnih odgojevalcev, ki smo delavni vsak po svojih močeh na polju narodne prosvete in tudi v politiki, ne smemo gledati na zamero, marveč hoditi moramo tudi v bodoče po poti lastnega prepričanja. Odgojevalec ne sme gledati, če se gojencu zameri ali ne. Njegova sveta dolžnost je, odkrito in z dobrim namenom povedati gojencu resnico v obraz, se posluževati pri tem vseh mogočih pripomočkov, ga privesti na pravo pot, ruvati s koreniko vred vse napake iz njegovega srca ter ga napraviti značajnega in usposobljenega člana človeške družbe. Kdor bi zanemarjal to, ne bi bil pravi odgoje-

valec. Ako vzamemo celoto naroda za gojenca in skupno učiteljstvo za odgojevalca, moramo postopati taktno, previdno, neustrašeno in odločno, da si s tem pridobimo ugled in spoštovanje, kar je glavni pogoj dobre odgoje. Po tej poti smo hodili doslej in tako bomo hodili in delovali tudi v bodočnosti.

Ubijanje neljubih oseb v politiki ni pedagoško, marveč razdirajoče sredstvo s slabimi posledicami. Zaradi večjih ali manjših prestopkov je naše časnikarstvo odbilo od sebe ali celo moralniško ubilo že mnogo talentov in tudi več zaslužnih in delavnih mož, ki so potem prestopili v nasprotni tabor in bili naši zagrizeni nasprotniki. Ubitih Dežmanov in Schweglov je več med našim narodom. V tem primeru je pravi mojster „Slovenec“. Kot vampir zasaja svoje katoliške, blagoslovljene kremlje v dotične osebe. Huj, to je katoliško in odgojevalno, da se Bogu usmili! Ali bi se ne dalo radikalno polemizirati brez pobijanja oseb? Samo dobre volje bi treba, po bi šlo. Ali te ni. Naše časnikarstvo sme storiti vse brez greha in kritike. Vsaka opravičena kritika se lepo pregleda, zamolči ter se piše, dela in demoralizuje po stari navadi naprej: vse je katoliško, lepo in dobro, čeprav je smrad iz pekla.

Nekaj takih cvetic z vrta našega klerikalizma hočemo navesti deloma v obrambo, deloma v dokaz pristnega klerikalnega katoličanstva. Znano je, da je naš klerikalizem pred volitvami objavil v „Domoljubu“ sramotilen članek z namenom, da bi učiteljstvu škodoval med volitvami na ugledu. Mi smo pobijali to podlost in druge smradljive napade na učiteljstvo pod imenom „Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!“ Mi smo že ponatisnili v „Učit. Tov.“, kar je „Slovenec“ pisal v 84. številki. Imenoval je pisca tistih člankov „neko neizobraženo sirovino“. S tem se je naš klerikalizem samega sebe naslikal, ker je naš člankar z dokazi ovrgel vse napade, ki so bili do skrajnosti sirovi, lažnivi in škodoželjni. Videl je v zrcalu svojo natančno sliko, zavil hinavsko svoje oči k nebu in vrgel svoje smrdljivo blato kakor navadno na učiteljstvo. Naš poziv pa, da naj počaka konca razprave ter naj da potem stvarnega odgovora, je ostal brezuspešen. Mi smo z dejstvi dokazali že mnogokrat, da je polemika našega klerikalizma na napačni in krivoverski poti, a vse to je modro pogoltnil, ne da odgovora, ker ga dati ne more; resnica je le ena in to smo mi pribili z dejstvi ter klerikalizmu zaprli sapo, čeprav je navadno jako gostobeseden.

število gojenk zaradi tega ne sme presegati dopustnega najvišjega števila v razredu.

Število gojenk v enem razredu praviloma ne sme presegati 40. Kadar bi jih bilo več, je odpreti vzporednico. Vsaka gojenka plača pri vpisovanju začetkom šolskega leta 4 krone prispevka za učila; pri novem vstopu pa vrhutega še 4 krone sprejemnine. Vsaka gojenka plačuje primerno učnino, ki jo določi na predlog kuratorija mestni občinski svet*). V slučajih darovitosti in ubožnosti, ki so vredni posebnega uvaževanja, sme kuratorij posamezne gojenke oprostiti učnine. Za prvi tečaj prvega letnika ni nobenega oproščenja. Za oproščenje od učnine veljajo vobče pogoji kakršne zahteva naučna uprava od srednješolskih učencev.

Verske dolžnosti gojenk so, kolikor dopuščajo krajevne razmere, iste kakor na zavodih z značajem srednjih šol.

Gojenke prejemajo kakor na državnih srednjih šolah koncem vsakega polletja šolska izpričevala.

Na podlagi splošnih uspehov gojenke med šolskim letom sklene učiteljski zbor, se li pomakne v višji razred. Ako se ne

more jasno razsoditi o sposobnosti gojenke za višji razred, naj se vrši premestna izkušnja vpričo ravnatelja. Isti razred se sme ponavljati samo enkrat. Pri klasifikaciji se rabijo isti redi kakor na srednjih šolah; takisto se določa tudi splošni red v napredku. V pridobitev gotovih pravic se uvedejo fakultativne zrelostne izkušnje.

V vseh vzgojnih in učnih vprašanjih je ravnatelju na strani po njegovem predlogu določena učiteljica (nadzorovalna dama) s svojim svetom. Pravi učitelji (prave učiteljice) imajo naslov licejski učitelji (licejske učiteljice). Med učiteljskim osebjem bodi vedno tudi neko število učiteljic.

Učne knjige in učila se izbirajo izmed onih, ki jih je potrdilo ministrstvo za srednje šole ali učiteljska in dekleška liceja. Vsi srednješolski predpisi o učilih, zbirkah in knjižnicah, sploh o vnanji in notranji upravi, o obiskovanju prostih predmetov, o porabi taks, ki se plačujejo za preizkušnje itd., veljajo mutatis mutandis tudi za dekleška liceja. Zlasti se ravna pričetek in sklep šolskega leta, počitnice in šole prosti dnevi po državnih srednjih šolah kranjskih. Vendar naj se — v kolikor mogoče — poučujejo obvezni predmeti dopoldne. Sploh naj se ravna tudi

*) Glede učnine veljajo določbe za srednje šole.

Pač! Dobili smo odgovor, kakor piše „Slovenec“ v 96. št. in sicer na shodu v Sodražici. Govoril je dr. Lampe, kandidat učitelj Jaklič in končno nadučitelj Štefan Primožič.* „Slovenec“ pravi: „Gospod nadučitelj Primožič je na to ožigosal pisavo „Učit. Tov.“ Ako hoče ljudstvo skazati kakemu učitelju najvišjo čast, ki mu jo more dati, bi se moral čutiti s tem počaščenega ves učiteljski stan, a vendar so liberalni učitelji tako zaslepljeni, da temu nasprotujejo. Vsak učitelj je prisegel na postavo, da bo vzgajal otroke pravno pobožno, tisti učitelji torej, ki temu nasprotujejo in zahtevajo brezversko svobodno šolo, prelomijo svojo prisego. Učiteljstvo ne sme odbivati ne staršev ne duhovnikov, njih stališče mora biti demokratično, vsem pravično. Danes stopa krščansko učiteljstvo enakopravno na dan. Učitelji so dolžni za ljudstvo delati, to je naša politika. Če pravi „Učit. Tov.“: „Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva“, pa odgovarjamo mi s polnim pravom: Krivoverski liberalizem, ljudstvo te kliče pred sodbo učiteljstva!“ — Gospod Štefan, ali se to pravi pobijati naše članke? Ne! Niti vsi doktorji sv. pisma, poklicani na odgovor, ne morejo ovreči naših člankov, ker se opirajo na golo resnico — resnica se pa ne da ubiti. Klerikalizem je tako globoko padel s svojo politiko in polemiko, da ga mora biti sram v dno duše — žal pa, da sramu ne pozna.

Kar se tiče Jakliča,* povemo, da ga kot politika ne poznamo, ker je kandidiral na klerikalnem programu. Klerikalizem pa je sovražnik učiteljstva in šolstva ter neče priznati sedanjih šolskih zakonov, zato je vsak klerikalni učitelj, ki je prisegel na ta zakon — krivoprisežnik, ki zasramuje svoj lastni stan. Učiteljstvo deluje z vso vmo za svoj narod, je demokratskega duha, ali kdo ga najbolj ovira pri tem delovanju? Ali ne naš ljubeznivi klerikalizem? Jaklič je povedal v javnosti, da je izvoljen od ljudstva in ne od učiteljstva, zato bo deloval za ljudstvo in ne za učiteljstvo. Mi smo pa trdnega prepričanja, kdor se poteza za učiteljstvo in šolo, ta deluje tudi za ljudstvo, ker je šola z učiteljstvom prvi pogoj naše narodne blaginje.

* Neradi se sicer bavimo s takimi značajmi, toda na željo svojega člankarja imenujemo tudi take prečastite osebe in osebnosti.

Uredn.

v vseh drugih vprašanjih, za katera ni posebnih določb, po predpisih za srednje šole.

Obveznih predmetov se gojenke ne smejo oproščati; le risanja in ročnih del sme na podlagi zdravniškega izpričevala učiteljski zbor oprostiti kako gojenko.

Na telesni razvoj gojenk naj se obrača vsa pozornost. Zato se dopušča med 2 in 3. učno uro dopoldne 15 minut, med 3. in 4. pa 10 minut odmora, da se gojenke gibljejo po hodnikih, eventualno po dvorišču ali šolskem vrtu, šolske sobe pa se prezračijo. Tudi je skrbeti za izdatne šolske igre pod vedrim nebom.

V zadnjih razredih naj obiskujejo gojenke pod vodstvom učiteljev-strokovnjakov korporativno muzeje, dobrodelnice zavode, tvornice itd., da se uvedejo tudi v realno življenje in se seznanijo z njega pojavi in nalogami. Tudi umetniških razstav, gledaliških predstav in koncertov naj bi se na liceju ne pozabljalo.

Mestni dekliški licej sodi v vrsto srednjih šol in ga nadzoruje neposredno nadzornik za srednje šole.

Zavod upravlja in vodi občinski svet, kuratorij in ravnatelj. Občinski svet dež. stol. mesta imenuje na predlog kuratorija ravnatelja ter stalno in začasno nameščeno učiteljsko osebje; sklepa o izpremembah statuta in organizacije zavoda;

Lepa cvetka je zadehtela v št. 102. „Slovenca“: Čigav kandidat je Žirovnik? — „Pisali so v „Narodu“, da je neodvisen kmečki kandidat. „Učit. Tov.“ pa pozivlje vse učitelje zanj na boj, češ: „Na delo torej za samostojnega kandidata — kandidata učiteljstva — Janka Žirovnika!“ Torej kandidat učiteljstva, pa katerega? Žirovnik je kandidat tistega učiteljstva, ki ga reprezentira podli in neumni „Učit. Tov.“, glasilo najbolj sirovih butcev, kar jih je v učiteljskem stanu. „Narod“ je tem ljudem edina dušna hrana. „Narod“ je tudi poleg „Učit. Tov.“ njihovo glasilo, zato je pa Žirovnik pravi „Narodov“ kandidat, ki s kostmi in kožo tiči globoko notri v propali liberalni stranki. Bomo videli, kateri učitelji se oglase za Žirovnika! Brez pardona jih bomo prišteli k liberalni bandi, tudi če se drugači hlinijo. Kaj bo Žirovnik naredil? — Kot poslanec bo zvišal plače učiteljem, posebno Arkotu in Lenarčiču in pa v št. Vidu bo sezidal, seveda z ljudskim denarjem novo šolo, kjer bo on, Janko neodvisni, igral barona. Mi pa pravimo učiteljem, da jim nikdar nihče drugi ne bo plač zvišal, kakor kmetijski zastopniki S. L. S., če bodo hoteli, in čim bolj bodo učitelji proti njej rovali, tem dalje bodo čakali.“

Ali je taka pisava katoliška? Iz tega članka dehti smrad laži, obrekovanja, sovraštva, osebnih napadov, pretenja in baharije. Za tako pisavo imamo izraz — politika banditov. In te se poslužuje naš klerikalizem, ki na vse grlo vpije, da zastopa katoliška načela. Mi ne pišemo tega, da bi spravili na pravo pot prvakov našega klerikalizma, ki nosijo politični zvonec v javnem časopisju, marveč mi pišemo to za učiteljstvo s pedagoškega stališča, da vsakdo lahko razvidi, kam privede človeka slepa strast ter pokvarjena in napačna odgoja.

Kaj nas uči katoliška vera o ljubezni do bližnjega? „Ako bi bil kdo tako veren in pobožen, da bi s čudeži prestavljal hribe, če pa nima ljubezni, je ničvredna njegova vera.“ Tomaž Kempčan pa piše: „Ljubezen je urna, odkritosrčna, pobožna, prijetna in ljubka, močna, potrpežljiva, zvesta, razumna, prizanesljiva, moška in nikdar ne išče sama sebe. Kdor namreč samega sebe išče, nima ljubezni. Ona je previdna, ponižna, pravična; ni mehkužna, trezna je, čista, zanesljiva, mirna in varna v vseh čutih; Bogu je vdana in hvaležna“ itd.

dovoljuje potrebna denarna sredstva; določa na predlog kuratorija visokost učnine; voli predsednika in svoje zastopnike v kuratorij ter dovoljuje dopuste, če presegajo dobo šestih tednov.

Kuratorij sestavlja predloge in poroča o vseh stvareh, ki potrebujejo sklepa občinskega sveta; izvršuje gospodarstvo; skrbi za to, da se izvršuje statut, učni načrt in disciplinarni red; predlaga občinskemu svetu premembo statuta in organizacije liceja; odloča kot zadnja instanca glede disciplinarnih kazni gojenk; sklepa o oproščenju od učnine; obravnava o osebnih stvareh učiteljskega zbora; dovoljuje ravnatelju in učnemu osebju dopust do dobe šestih tednov; skrbi za primerne prostore in njih vzdrževanje ter sestavlja letni proračun zavoda ter čuva sploh vsestransko interese šole in pospešuje njen razvoj. Da tem laže izvršuje svojo nalogo, ima pravico od slučaja do slučaja pozvati na posvetovanje tudi druge zaupne osebe in zlasti tudi vplivne dame.

Slovensko napredno in svobodomiselnost učiteljstvo se od srca veseli otvoritve dekliškega liceja, ki bo dajal našemu narodu vedno več in več resnično prosvetljenih slovenskih deklic, narodno-zavednih in za življenski boj dobro pripravljenih slovenskih mater in gospodinj! Kakršno ženstvo, tako moštvo in taka prihodnja usoda našega naroda!

— To je katoliško! „Slovenec“ se nikakor ne vjema s katoliškim duhom, to je smrad iz pekla, banditstvo in nesramnost. Duh časa v boju za prosvetno nadvlado je te vrste ljudi tako pokvaril, da se ne ozirajo prav nič več na lepe temeljne nauke vere, marveč ubijajo bližnjega na časti in poštenju brezobzirno in nepoboljšljivo. Laž in zavijanje jim je politiška resnica, neznačajnost njih moštvo, krivi nazori in zloraba vere so pa njih čednosti — to je pristna kuga današnjega klerikalizma. Ali niso danes isti časi kakor za Kristusa, ko je imenoval farizejece pobeljene grobove, ker so navidez živeli spokorno in učili prav, a v resnici so pa bili zvižajni, potuhnjani, brezumni, pohlepni, sovražni itd. kakor današnji klerikalci? Ali naj se učiteljstvo na milost in nemilost vda tem grobokopom? Kot narodni odgojevalci ne smemo storiti tega nikdar, čeprav se jim zamerimo in nas preganjajo, nam škodujejo na časti, poštenju in imetju!

O Žirovniku je resnica, da je nastopil kot samostojen kandidat na agrarnem programu. Laž je, da je „Narod“ glasilo učiteljstva, ker smo tudi temu povedali veliko bridkih resnic, a je stokrat boljši od „Slovenca“. Laž je, da bi se učiteljstvo hlinilo. Nešteto krat je izjavilo, da je bilo in ostane napredno, a ono se ne vjema s klerikalno politiko.

Navadna klerikalna baharija je, da bodo edino kmetiški poslanci zvišali učiteljstvu plače, ker imajo poslanci mest, trgov in veleposestva pri tem isto pravico govoriti kakor ti. Zopet bo vpil klerikalizem, da smo sirovi, a pribiti moramo: kakšen je napad, taka mora biti obramba. Mi pišemo stvarno in resnično, pripravljeni smo vse podpreti z dejstvi, ako se ljubi ugovarjati našemu klerikalizmu. On pa ne bo ugovarjal, to vemo že naprej, ker ni mogoče resnici priti do živega, marveč bo z zavitimimi očmi proti nebu hinavsko molčal, vtaknil vse v žep, hodil naprej po stari poti, ter bo vpil kakor navadno: Glejte, taki so naši učitelji! Duhi časa ne more te vrste ljudi preobraziti, ker so z namenom hudobni, potuhnjani in nepoboljšljivi.

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja. Odbor tega društva je v svoji seji dne 4. oktobra t. l. sklenil, da bo prihodnje zborovanje 5. decembra 1907. Na dnevnem redu je: „Revizija društvenih pravil.“ (Poročevalec J. Zupančič.) Nujno se prosijo vsi cenjeni tovariši in tovarišice, da se shoda gotovo udeležijo pa tudi za referat pripravijo. Treba je, da bodo pravila ustrezala sedanjim razmeram. Prepis društvenih pravil dobe v kratkem vse šole. —an—

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo, dne 10. listopada t. l., ob 9. uri dopoldne na Zidanem mostu po sledečem vzporedju:

1. Odobrenje zapisnikov zadnjih dveh zborovanj.
2. Poročilo delegatov o XIX. glavni skupščini „Zaveze“ jugoslovanskih učiteljskih društev.
3. Poročilo tovariša G n u s a o zborovanju zastopnikov vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju.
4. Kako se paralizuje klerikalni vpliv? Predava tovariš J u r k o.
5. Nasveti in želje.

Na mnogobrojno udeležbo vljudno vabi odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 7. novembra t. l., ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli. Vzporod:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Društvene zadeve.
3. Poročilo odposlanca o zborovanju zastopnikov vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju (poročata Pesek in Klemenčič).

4. Slučajnosti in nasveti.

K polnoštevilni udeležbi vabi vljudno

Ž i h e r, predsednik.

Konjiško učiteljsko društvo ima glavno letno zborovanje v četrtek, 14. novembra t. l., v Konjicah po sledečem vzporedju:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi.
3. Poročilo:
 - a) o letošnjem zborovanju „Zaveze“ — tov. Časl;
 - b) o zborovanju zastopnikov vsega avstr. učiteljstva na Dunaju — tov. Jurko.
4. Letno poročilo a) predsednikovo, b) blagajnikovo.
5. Volitev a) novega odbora, b) odsek za izvenšolsko delovanje.

6. Nekaj misli o delovanju v prihodnjem društvenem letu. Podava tačasni predsednik.

7. Predlogi in nasveti.

NB: Pol ure pred zborovanjem (ob 10. uri) odbora seja.

Na polnoštevilno udeležbo vabi

A. B r u m e n, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ljutomerski okraj zboruje v četrtek, dne 7. listopada, predpoldne po 10. uri v Ljutomeru po sledečem vzporedju:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
 2. Dopisi.
 3. Poročilo o shodu zastopnikov avstr. učiteljskih društev na Dunaju — tov. Fr. Cvetko.
 4. Z Dunaja v Krakov — tov. R. Dostal.
 5. Slučajnosti.
- Da se vidimo vsi, želi odbor.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 10. novembra 1907., svoj redni letni občni zbor na Rečici v tamošnji šoli točno ob 11. uri dopoldne. Vzporod:

1. Predsednikov nagovor.
2. Zapisnik in dopisi.
3. Poročilo o „Zavezinem“ zborovanju v Radovljici. Poročajo udeleženci: tovarišica Vole, tovariša Kocbek in Šijánc.
4. Poročilo o shodu zastopnikov vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju. Poroča zastopnik našega društva tovariš Šijánc.
5. Poročilo o društvenem delovanju v zadnji dobi:

- a) tajnikovo;
- b) blagajnikovo.

6. Volitev novega odbora.

7. Slučajnosti.

Gostje dobro došli! Glede skupne obeda se je javiti pismeno gostilničarju g. Štiglicu, p. d. Čuježu na Rečici.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Šaleško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 7. novembra t. l., ob 10 uri predpoldne v Škalah po sledečem vzporedju:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi in društvene zadeve.
3. Poročilo o XIX. glavni skupščini „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učit. društev“; poroča gđ. A. Valenčič.
4. Poročilo o zborovanju zastopnikov vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju; poroča tovariš Koropec.
5. Nasveti in predlogi.

K mnogobrojni udeležbi vabi

odbor.

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje dne 7. novembra t. l. v Gorici v kavarni „Central“ ob 9. dopoldne. Dnevni red:

1. „Ukloslovne črtice iz prirodozlovja“, nadaljuje c. kr. šolski nadzornik, g. Fran F i n š g e r.
2. „Gospodarski program“, poroča tovariš Fr. S t r n a d.
3. Poročilo delegatov o zborovanju „Zaveze“ v Radovljici in delegata o dunajskem zborovanju.
4. Eventualni predlogi.

K obilni udeležbi vabi

odbor.